

Hans Joachim Griep: *Geschichte des Lesens. Von den Anfängen bis Gutenberg*
Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft 2005, 239 s. ISBN 3-534-16616-7

Kniha shrnuje atraktivní a velmi obtížné téma, které se v posledních letech těší velké pozornosti. H. J. Griep vychází z širší definice čtení jako sémiotické dešifrace, a věnuje se tedy nejprve době před vznikem písma a neskripturálním kulturám, problémům čtení a výkladu hvězd a lidského těla. Počátky znakového zachycení řeči, zvláště pak fonetické písmo, představují pochopitelně vývojový zlom, v němž autor vyzdvihuje klínové písmo, které bylo použitelné nejen pro jeden konkrétní jazyk. Druhý přelom proběhl při konstituování jednoduššího alfabetského písma, jež umožnilo další rozsah psané tvorby. Řečtina tak již kolem roku 500 př. n. l. měla pro pojmenování aktu čtení více než dvanáct různých pojmů. Postoji k mluvenému a psanému slovu se zřetelem k pravdě se pak Griep podrobněji zabývá rozbořením Platónova dialogu *Faidros*, další z řeckých památek, Euripydova tragédie *Hippolytos*, mu umožňuje vynést hypotézu o existenci tichého, „soukromého“ čtení již v této době. Byť autor věnuje obsáhlou pozornost dochovaným řeckým textům, zůstává např. u Homérových eposů na školském shrnutí jejich obsahu a některých otázek a nejde hlouběji k problémům vztahu eposu, paměti, písma, jež se čtením úzce souvisejí. V této souvislosti zaráží, že v závěrečném stručném seznamu literatury absentují práce J. Assmanna, jejichž užití by výklady o vztahu písma a paměti podstatně obohatilo. Rozsáhlý výklad o řeckých a raných římských poměrech pak krouží kolem ústředního tématu a snaží se mu přiblížit přes příbuzné problémy, jako jsou dějiny literatury, knihoven, školství apod. Zohledněním řady sousedících problémů dosahuje autor iluze systematického výkladu, o vlastním čtení a jeho významu se však čtenáři dozvídají jen málo. To se mění až s bohatšími prameny z dob římského císařství. První veřejnou knihovnu v Římě založil Gaius Asinius Pollio, který také zavedl veřejné předčítání ze svých prací. Griep usuzuje, že římské veřejné knihovny nebyly určeny k soukromému čtení, a jejich knihy tak byly čteny jen v domácích knihovnách. Souběžně přeměnou fyzické podoby knihy od rotulu ke kodexu se od počátku našeho letopočtu rozšiřuje i čtenářská obec, zahrnující již také ženy, a z Lukiánových *Hovorů hétér* můžeme usuzovat, že číst uměly i některé služebné. S počátkem křesťanství a jeho šířením se proměňoval postoj ke vzdělání a v souvislosti s tím též ke schopnosti číst, zvláště když se po úpadku a zániku starověké římské říše rozpadal rovněž obvyklý systém vzdělávání. Jeho cíle nyní v pozměněné podobě naplňovaly kláštery a kapituly. Středověkým poměrům věnuje autor jen malou část knihy, ačkoliv lze od renesance 12. století sledovat různorodější přístupy ke knize a čtení a opětný rozmach tichého čtení. Poslední kapitolka pak jen stručně shrnuje základní informace o knihtisku a jeho rozšíření.